

SİYASİ ANALİZ

Karabağ Bölgesinin Azerbaycan Tarafından Kurtarılmasının Arka Planı

H.19 Rabi'ul Ewel 1445 / M.05 Ekim 2023

Hizb-ut Tahrir

Siyasi Analiz

Karabağ Bölgesinin Azerbaycan Tarafından Kurtarılmasının Arka Planı

30 Eylül 2023 tarihi itibarıyla 120 bin Ermeni nüfusunun yaşadığı Dağlık Karabağ bölgesinden 100 binden fazla Ermeni göç etti. Ermeniler, Azerbaycan'ın bölgeyi geri almak ve silah bırakıp, teslim olduklarını açıklayan ayrılıkçı Ermeni güçlerden temizlemek amacıyla 19 Eylül 2023'te gerçekleştirdiği askeri operasyonun ardından bölgeden ayrılarak Ermenistan'a sığındılar. Ermenilerin güvenliğini sağlamakla yükümlü olan Rus barış gücü müdahale etmedi. Ermenistan, Azerbaycan ile ayrılıkçı güçler arasında yaşanan çatışma ve barış görüşmelerine mesafeli durdu. Peki neler yaşandı? Ermenistan neden mesafeli davrandı? Rus kuvvetleri neden müdahale etmedi? Amerika ve Avrupa'nın, özellikle de Amerika ile birlikte Minsk Grubu üyesi olan Fransa'nın konumu nedir?

Cevabın açıklığa kavuşması için aşağıdaki hususlara bir göz atacağız:

1- 05 Ekim 2020 tarihli soru cevapta şöyle demiştik: "Özellikle Rusya'nın desteğiyle Azerbaycan'a karşı Ermeni isyanı Şubat 1988'de başladı. Ermeniler, 1991 yılında Dağlık Karabağ bölgesinin kontrolünü ele geçirdiklerini duyurdular. Karabağ'da bağımsız bir cumhuriyet ilan ettiler. Savaş 1994 yılına kadar sürdü. Azerbaycan, 5 rayondan (şehir) oluşan Karabağ bölgesindeki topraklarının yüzde 20 ila yüzde 24'ünden fazlasını kaybetti. Ayrıca ülkenin batısındaki diğer 5 rayonun yanı sıra Ağdam ve Fuzuli rayonlarının büyük bölümünde de kontrolü yitirdi. Bu bölgelerde yaşayan yaklaşık bir milyon Müslüman göçe zorlandı." O yıllarda Ermeniler Müslümanlara karşı etnik temizlik yapmışlar, on binlercesini öldürmüşler, neredeyse Müslümanların tamamını bölge ve çevre bölgelerden sürmüşler, Rusların yardımıyla topraklarına ve mallarına el koymuşlardı. Bu yüzden Azerbaycan'ın gerçekleştirdiği son operasyonun ardından 30 yıl önce bölgeyi ele geçiren ve cezalandırılmaktan veya intikam alınmasından korkan Ermeniler, Ermenistan'a gitmek üzere bölgeden ayrılmaya başladılar... Azerbaycan, yerlerini terk etmeleri için Laçın Koridoru'nu açtı... Ermenistan Başbakanı "Durum analizi, önümüzdeki günlerde Dağlık Karabağ'da hiç Ermeni kalmayacağını gösteriyor." dedi ve Azerbaycan'ı bölgede "etnik temizlik" yapmakla suçladı... (28.09.2023 El Cezire) Azerbaycan Dışişleri Bakanlığı bir açıklama yaparak Paşinyan'a yanıt verdi. "Azerbaycan'ın Karabağ bölgesinde yaşayan Ermeni sakinlerin ayrılmalarının onların kişisel kararları olduğunu, bunun zorla yerinden edilmeye hiçbir ilgisinin bulunmadığının Başbakan Paşinyan tarafından çok iyi bilindiği belirtilen açıklamada, Azerbaycan ordusunun hiçbir zaman sivilleri hedef almadığı belirtilerek, Ermenistan Başbakanı Nikol Paşinyan'ın "Karabağ'da sivil nüfusa yönelik doğrudan bir tehdidin bulunmadığı" yönündeki beyanı hatırlatıldı. Açıklamada, "Biz onlara, Ermenistan'ın kurduğu askeri cuntanın rehinesi oldukları dönemdekinden daha iyi yaşam koşulları sağlamaya hazırız." ifadeleri yer aldı. Kremlin de "Ermenilerin bölgeden kaçması için hiçbir neden görmediğini" söyledi." (28.09.2023 Anadolu Ajansı, Şarku'l Avsat) Fransız haber ajansı (AFP) 29 Eylül 2023'te "Erkeklerin tamamının askeri ve muharebe tecrübesine sahip olduğu Ermenistan'ın sınır kasabası Goris'te karşılaştığı bütün insanların uniformalarını ve askeri belgelerini ve hatta çok daha fazlasını yaktıklarını bildirdi." Böylece Ermenilerin 30 yıl önce Müslümanlara karşı yaptıkları gibi Azerbaycan güçlerinin Ermenileri öldürmeyi veya yerinden etmeyi amaçlamadığı görülüyor.

2- Amerika, 2009'da olduğu gibi, Türkiye üzerinden iki ülke arasında imzalanan anlaşmalarla Ermenistan'ı Rusya'nın etkisinden kurtarmak ve oradaki etkisini genişletmek için çalıştı. Fakat Ermenistan Parlamentosu'nun anlaşmayı onaylamaması nedeniyle anlaşma yürürlüğe girmedi, hatta Ermenistan anlaşmayı nihai olarak iptal etti. 05 Ekim 2020 tarihinde yayınladığımız soru cevapta bunu belirtmiştik: "Fakat dokuz yıl sonra Mart 2018'de Ermenistan, Rusya'nın baskısıyla ve Rus etkisine boyun eğmesi nedeniyle anlaşmayı resmen iptal etti. Böylece Amerika, Türkiye ile yapılan bu

anlaşmayla Ermenistan'ı Rusya'dan kotarma fırsatını kaybetti. Tam tersine Rusya, Ermenistan'daki nüfuzunu güçlendirdi ve Ermenistan'ın Gümrü şehrinde bulunan askeri üssündeki füze cephaneliğini artırdı. Aralık 2015'te Ermenistan ile ortak bir hava savunma anlaşması imzaladı. Mig-29 uçak filosu, binlerce asker, zırhlı araçlar, S300 uzun menzilli hava ve füze savunma sistemlerinin yanı sıra SE-6 orta menzilli hava savunma sistemi konuşlandırdı. Rusya, Ermenistan'ı Belarus, Kazakistan ve Kırgızistan'ın yanı sıra 01 Ocak 2015 tarihinde yürürlüğe giren "Avrasya Ekonomik Birliği" pazarına kattı. Ermenistan'ın da aralarında bulunduğu bu ülkeler, her alanda mal ve hizmetlerin serbest dolaşımı adı altında Rus ürünlerinin bir pazarı haline geldiler. Bu pazarın gayri safi yurtiçi hasılasının 5 trilyon dolardan fazla olduğu ve çoğunlukla Rusya'nın lehine olduğu düşünülüyor." Yine söz konusu soru cevapta şöyle dedik: "Azerbaycan'a oranla nüfus, güç, kapasite ve yüzölçümü bakımından küçük bir ülke olan Ermenistan'ın arkasında Rusya var. Rusya, Ermenistan'ın finansörüdür, silah, teçhizat ve hayatta kalmak için gerekli her şeyi sağlıyor. Ermenistan, Rusya önderliğindeki Kolektif Güvenlik Antlaşması Örgütü'nün bir üyesidir. Rusya'nın Ermenistan'da büyük bir askeri üssü var." Bu destek durduğunda Ermenistan düşecek ve arkasında Amerika'nın olduğu Türkiye destekli Azerbaycan karşısında direniş sergileyemeyecektir. 2020 konjonktüründe Azerbaycan, Türkiye'nin desteklediği ve 27 Eylül 2020'de başlayıp 44 gün süren askeri operasyonda, Karabağ'ın bölgelerden birini geri aldı. Ardından 9 Ekim 2020 tarihinde Azerbaycan ile Ermenistan arasında bir anlaşma imzalandı. Anlaşma uyarınca Ermenistan, çoğunluğunu Ermenilerin oluşturduğu ve cumhuriyet ilan edilen Karabağ bölgesi hariç Azerbaycan'ın işgal ettiği topraklardan çekilecekti. Rusya, bölgenin kaderini belirleyecek müzakereler başlayana kadar yaklaşık iki bin Rus askerinin Karabağ'a girmesi konusunda hem Türkiye hem de Azerbaycan ve Ermenistan ile anlaşma sağladı ve bununla yetindi.

3- Ancak Rusya'nın 24 Şubat 2022 tarihinde başlattığı ve bugüne kadar devam eden Ukrayna savaşından ve savaşı bitirme konusunda karşılaştığı zorluklardan sonra Amerika, Ermenistan'ı Rus etkisinden "kurtarma" veya Ermenistan'a ortak olma ve yukarıda da belirttiğimiz gibi 2009 yılında başladığı önceki başarısız girişimini telafi etme fırsatını yakalamıştır... Özellikle de Amerika, Ermenistan Başbakanı Paşinyan'a sızmak için bir kapı aralamıştır... Amerika, 11 Eylül 2023'te Ermenistan'ın başkenti Erivan yakınlarında Ermenistan ile 10 günlük ortak askeri tatbikat yapmaya başladı. Bu, Rusya'yı kızdırdı. Yapılmasına bir hafta kala askeri tatbikat yapılacağı açıklandığında, Rusya'nın askeri tatbikatı kınaması, Ermenistan'ın bu kararı Rusya'yı bilgilendirmeden aldığını gösteriyor. Bu, Rusya'ya olan bağımlılığın kurtulup Amerika'nın uydusu olma niyetini gösteren bir adımdır. Kremlin Sözcüsü Peskov 7 Eylül 2023'te yaptığı açıklamada "Bu koşullarda, söz konusu tatbikatların yapılması bölgenin istikrara kavuşturulmasına ve karşılıklı güven ortamının güçlendirilmesine katkısı olmayacak." dedi. Peskov, Rusya'nın bölgede güvenliğin garantisi işlevini yerine getirmeye devam ettiğini belirtti. (07.09.2023 Şarku'1 Avsat) Ermenistan Başbakanı Paşinyan, Rusya'nın Ermenistan'ın bu yılki Kolektif Güvenlik Antlaşması Örgütü (KGAÖ) tatbikatlarına ev sahipliği yapacağı yönündeki açıklamalarını doğrudan yalanladı. Bu yüzden Rusya, söz konusu tatbikatları 1-6 Eylül 2023 tarihlerinde Belarus'ta yapmak zorunda kaldı. Paşinyan, tatbikata Ermeni askerleri göndermedi!

4- Bu ortamda Amerika, Türkiye üzerinden Aliyev'e Karabağ bölgesini kurtarmak için operasyon başlatması telkininde bulundu. Bunun üzerine 19 Eylül 2023'te Azerbaycan, Ermenilerin işgal ettiği Karabağ bölgesini kurtarmak için askeri operasyon başlattığını duyurdu. Ermenilerin tam ve koşulsuz bir şekilde teslim olmalarını talep etti ve bölgedeki 90 kadar Ermeni yerleşim yerinin kontrolünün ele geçirildiğini açıkladı. Dağlık Karabağ'daki Ermeni yetkililer, "Azerbaycan'ın bölgeye gerçekleştirdiği bir günlük askeri operasyonda ölü sayısının 213'e ve yaralı sayısının da 400'e çıktığını, 16 köyden 7 binden fazla kişinin tahliye edildiğini" duyurdu. 30 yıl önce Rusya'nın yardımıyla Müslüman halk sürgün edildikten sonra çoğunluğu Ermeni olmak üzere yaklaşık 120 bin kişinin bölgede yaşadığı biliniyor. Azerbaycan, Karabağ'ın geri alınması için düzenlenen askeri operasyonda yaklaşık 192 askerini kaybettiğini, 500'den fazla askerin de yaralandığını açıkladı. Azerbaycan Cumhurbaşkanı Aliyev, 20 Eylül 2023'te yaptığı açıklamada, ülkesinin bölge üzerindeki egemenliğini yeniden tesis ettiğini duyurdu..." (21.09.2023 El Cezire) Rusya, Ukrayna savaşıyla meşgul olduğu sürece halihazırda yeni bir savaşla meşgul olmak istememesi nedeniyle itiraz etmedi.

5- Ermenistan, Azerbaycan ile yapılan son çatışmalara katılmadı, uzak durdu ve hatta operasyonu kınamadı bile. Rusya'nın Ukrayna ile oyalanması nedeniyle sanki zor durumda olduğu gösterilmek istenmiştir. Ermenilerin Rusya'dan tamamen veya kısmen uzaklaşmasının bir başlangıcı olarak Rusya'nın onları yüzüstü bıraktığı ifşa edilmiştir... Ermenistan, Rusya'nın desteği olmadan Azerbaycan'a karşı savaşılamaz. Bu nedenle Ermenistan Başbakanı Paşinyan, Ermenistan ile Azerbaycan arasında kalıcı bir barış tesis edilmesi ve Karabağ halkının haklarının ve güvenliğinin sağlanması çağrısında bulundu... Ermenistan, Rusya'nın yardımı olmadan Azerbaycan ile yüzleşemez. Yeter ki Rusya ve "Rus Barış Güçleri" bölgedeki Ermenilerin yanında yer alsın, uzak dursun. Dolayısıyla bölgedeki ayrılıkçı Ermeni güçler teslim oldular ve silahlarını bırakmaya başladılar. Reuters haber ajansının aktardığına göre "Dağlık Karabağ bölgesindeki Ermeni yetkililer, 28 Eylül 2023 Perşembe günü yaptıkları açıklamada, tek taraflı olarak ilan edilen Dağlık Karabağ Cumhuriyeti'nin Cumhurbaşkanı Samvel Şahramanyan'ın 1 Ocak 2024 tarihinden itibaren tüm devlet kurumlarını fesheden bir kararname imzaladığını duyurdu. Kararnamede, sözde yönetimin o günden itibaren varlığının sona ereceği belirtildi..." (28.09.2023 Şarku'1 Avsat) Kremlin, "Karabağ'daki yetkililerin 1 Ocak 2024'te kendilerini feshedeceklerine dair açıklamalarını dikkate aldığını duyurdu. Rusya'nın Azerbaycan'ın askeri operasyonuna müdahale etmemesi, Ermenistan'ı geleneksel müttefiki Moskova'yı 'tarihi düşmanı' Azerbaycan karşısında kendisini terk etmekle suçlamaya sevk etti..." (28.09.2023 Şarku'1 Avsat) Böylece Rusya, Ukrayna'yla meşgul olması nedeniyle sanki Ermenileri savunmaktan vazgeçmiş gibi görüldü!

6- Sanki çatışmayı yöneten kendisiymiş gibi Amerika'nın hem Azerbaycan hem de Ermeni tarafıyla temaslarını sürdürdüğü görülüyor. ABD Dışişleri Bakanı Blinken, Azerbaycan Cumhurbaşkanı Aliyev ve Ermenistan Başbakanı Paşinyan'la telefonda görüşerek, diyalog çağrısında bulundu. Blinken Başbakan Paşinyan'a "Ermenistan'ın egemenlik ve toprak bütünlüğüne tam destek verdiklerini" belirtti. "Adil ve kalıcı bir barışın iki ülkeye de büyük fayda sağlayacağını belirten Blinken, böyle bir barışın üç yıllık çatışmanın ardından tarihin gidişatında iyiye doğru güçlü bir değişim olacağı değerlendirmesinde bulundu." Amerika Dışişleri Bakanı, Karabağ'daki Ermenilerin egemenliğinden ziyade Ermenistan'ın egemenliğini savundu ve Azerbaycan ile Ermenistan arasında barışın sağlanması çağrısında bulundu. Bu da Amerika'nın Azerbaycan'ın askeri operasyonunu onayladığı ve bölgeye Amerikan hegemonyasını dayatmak için bunun kendi çıkarına olduğunu gösteriyor. Amerika, tıpkı Erdoğan üzerinden Azerbaycan'ı kazandığı gibi, Ermenistan'ı da kazanmanın ve Rusya'nın kendisini hayal kırıklığına uğrattığını gören Ermenistan'ı Rusya'ya olan bağımlılığın kotarmanın çabası içerisinde... Amerika bunda bir ölçüde başarılı oldu da. Zira Ermenilere Rusya'nın kendilerini yüzüstü bıraktığını ve güvenliklerini garanti edemediğini gösterdi. Ermeniler, dağların arasına sıkışıp kalmış, sayı ve teçhizat bakımından az ve Azerbaycan'a göre gücü zayıf, yoksul bir halktır. Azerbaycan, sayı, teçhizat, güç, zenginlik, deniz ve iklim bakımından Ermenilerden kat be kat üstündür. Amerika, Ermenilerle temas kurmaya ve Rusların ayağının altındaki halıyı çekmek için 2020 yılında Azerbaycan'ın gerçekleştirdiği operasyondan sonra Ermenistan ve Azeri yetkililer arasında toplantılar düzenlemeye başladı. ABD Dışişleri Bakanı Blinken, Azerbaycanlı ve Ermeni mevkidaşları ile 20 Eylül 2022 ve 08 Ekim 2022 tarihlerinde Washington'da bir araya geldi.

7- Avrupa müdahale etmek istedi ancak başarısız oldu... Operasyondan en çok rahatsız olan ülkelerden biri de Fransa'dır. Zira Cumhurbaşkanı Macron, "Azerbaycan'ın Dağlık Karabağ bölgesinde askeri operasyon başlatmasını en güçlü şekilde kınadığını" açıkladı ve "saldırının derhal durdurulması" çağrısında bulundu. (20.09.2023 France 24) Ancak iki ülkeyle de temas kuramadı. Almanya'nın da yardımıyla sorunda etkin rol oynamaya çalıştı. Almanya ile birlikte son olayların gidişatını görüşmek üzere Azerbaycan ve Ermenistan'dan diplomatik yetkilileri 26 Eylül 2023'te Brüksel'e davet etti... Fransa ayrıca "Rusya'nın Ermenistan'ı terk etmesi karşısında uluslararası diplomatik eylem çağrısında bulundu. Fransa Dışişleri Bakanlığı Sözcüsü Anne-Claire Legendre Ermenilerin Karabağ'dan kitlesel göçünün suç ortağı ve 2020'de ayrılıkçı bölgeye barışı koruma gücü konuşturarak Rusya'nın gözü önünde gerçekleştiğini söyledi. Almanya Dışişleri Bakanı Annalena Baerbock da Azerbaycan'a uluslararası gözlemcilerin Dağlık Karabağ'a girmesine izin vermesi için çağrıda bulundu. Baerbock "Azerbaycan uluslararası gözlemcilere izin verdiği takdirde,

Dağlık Karabağ'da yaşayan insanların güvenliği ve esenliği konusundaki taahhütlerinde ciddi olduğunu da kanıtlamış olacaktır" ifadesini kullandı." (27.09.2023 el Arabiya, el Cezire) Fransa, ne olursa olsun rol almak istiyor ve Almanya'yı da birlikte rol oynamaya teşvik ediyor... Ancak bu rol, neredeyse sorunun tüm kartlarını elinde bulunduran Amerika'nın rolü karşısında sönük kalmaya devam edecektir!

8- Ez cümle Karabağ olayları şu hususlara işaret etmektedir:

A- Rusya büyük olasılıkla bu savaşın kendisine yönelik olduğunun, Erdoğan Türkiye'si ve hamisi haline gelen Azerbaycan üzerinden Amerika tarafından planladığının, kendisini boş yere oyalayacağını ve güçlerini parçalayacağını farkındadır. Şu anda Ukrayna savaşına odaklanmış durumdadır, Ukrayna savaşı ölüm kalım meselesidir ve kaybetmek istemiyor. Eğer bu savaşı kaybederse her şeyi kaybedeceğini, kazanırsa da kaybettiği bölgelerdeki nüfuzunu tekrar kazanabileceğini biliyor. Aynı zamanda Türkiye ile çatışmak da istemiyor. Bu şartlarda ve kendisine yaptırımların uygulandığı bir zamanda Türkiye'ye ihtiyacı var. Türkiye, Rusya'nın Batı dünyasına açılan kapısıdır. Keza Azerbaycan'la ilişkilerini de korumanın peşinde. Zira özellikle enerji kaynakları alanında 6 milyar dolarlık yatırımı var ve aralarındaki ticaret hacmi 4 milyar doları geçmiş durumda. Ermenistan ise, her konuda Rusya'ya bağımlıdır... Rusya, Ukrayna'daki savaşı kazansa bile eskiden olduğu gibi Ermenistan'ı tamamen etkisi altına geri döndürmesi pek olası değil.

B- Amerika'nın davranışlarından, bu savaşın arkasında Amerika'nın olduğu ve Rusya'yı bu savaşla oyalamak istediği anlaşılıyor. Yeter ki Rusya, Ermenistan'ın da dahil olduğu Kolektif Güvenlik Anlaşması Örgütü'ndeki yükümlülüğünü yerine getirsin... Kolektif Güvenlik Anlaşması Örgütü'nün tüzüğünde "herhangi bir üyeye yapılan saldırının diğer üyelere yapılmış saldırı olarak değerlendirileceği" hükmü yer alıyor. Kolektif Güvenlik Anlaşması Örgütü'nün tüzüğü, örgütün diğer üyesi Kazakistan'a 2022 yılının başında müdahale ettiği gibi, Ermenileri de korumak için müdahaleyi gerektiriyor. Kaldı ki Rusya'nın Ermenistan'da bir askeri üssü var. Rusya, Güney Ermenistan'da Azerbaycan sınırına yakın bir yerde kurulan ve ek bir güvenlik garantisi olarak kabul edilen iki yeni mevkiyle de o üssünü güçlendirmiştir... Tüzük gereği müdahale etse Ukrayna'daki gücü zayıflayacaktır... Bütün bunlardan açıkça görülüyor ki Amerika, Rusya'nın Ukrayna'daki mevcut durumundan yararlanarak, Azerbaycan'ı saldırıya sevk etmiştir.

C- Avrupa'nın, özellikle de Fransa ve Almanya'nın olaylarda rol oynama çabaları, yukarıda da açıkladığımız gibi beyhude çabalardır.

D- Sömürgeci kâfirlerin kendi aralarındaki çekişmeleri şiddetlidir. Şeytani ve acımasız çıkarları onlara önderlik etmektedir. Değerleri hak ve hakikatten yoksundur. Bu nedenle sömürgeci kafirlerin, Rusya'nın Ukrayna savaşıyla meşgul olduğu bir dönemde Azerbaycan'ı Karabağ bölgesini Ermenilerden kurtarmaya sevk etmeleri, Müslüman bir ülke olan Azerbaycan'a olan sevgilerinden kaynaklanmıyor. Aksine Amerikan nüfuzunu Ermenistan'a sokmanın bir girizgahı olmasından ve Rusya'nın Ermenistan'ı yüzüstü ve bölgede yardımsız bırakması sonrasında Ermenistan'ın Rusya'ya olan bağımlılığından kurtarılmak istenmesinden kaynaklanıyor. Eğer şartlar değişir ve Ermenistan'ın bölgeyi işgalinin Amerika'nın hedefini gerçekleştireceği düşünülürse, o zaman Amerika yeniden Ermenistan'ın Karabağ'ı işgal etmesini destekleyecektir! Ermenilerin bölgedeki işgali yaklaşık 30 yıl sürmüştür ve Amerika bugün olduğu gibi müdahalede bulunmamıştır... Sömürgeci kafirler böyledir... İyi ve kötü için sabit bir değerleri yoktur.

هُمُ الْعَدُوُّ فَاحْذَرُهُمْ قَاتِلَهُمُ اللَّهُ أَنَّى يُؤْفَكُونَ "Onlar düşmandır, onlardan sakın! Allah onları kahretsin! Nasıl da (haktan) çevriliyorlar!" [Münafikun 4]

**H.19 Rabiü'l Evvel 1445
M.05 Ekim 2023**